

VDNR-bladet

Ett informationsblad utgiven av Vuxendövas Nordiska Råd

Nr 2/08

VDNR-bladet utkommer de första dagarna i mars, juni, september och december.
Material till kommande informationsblad skall vara stig.vennstrm@telia.com tillhanda senast den sista februari.

Inbjudan Nordisk sommarvecka för vuxendöva

Härnösands folkhögskola
28 juni – 3 juli 2009

De nordiska sommarveckorna eller vuxendövlägren arrangerades första gången 1981 i Danmark. Fram till 1989 hölls de varje år och från och med 1991 vart annat år. Det här är alltså den 19:e Nordiska sommarveckan.

Skolan är vackert belägen på Murberget strax utanför centrum, 10-15 minuters gångväg från resecentrum. Skolan är granne med Länsmuseet Murberget och dess friluftsmuseum. Anläggningen är handikappanpassad.

Veckan arrangeras av **VIS** i samverkan med **Härnösands folkhögskola**. Utflykter har planerats i samverkan med Anna-Lena Lundblad, **ResKlara-Upplevelseforum** och Lennart Vessberg, **Naturinformation** i Härnösand.

TEMA: KOMMUNIKATION OCH UPPLEVELSER

SÖNDAG 28/6

Förmiddag	Ankomst, registrering, fördelning av rum
Efter lunch	- Välkomsthälsning och orientering om skolan, bildvisning - Välkomstmiddag på Länsmuseet

MÅNDAG 29/6

Före frukost	Qigong
Efter frukost	Föredrag/diskussioner: Att återerövra samtalet TSS i de nordiska länderna

Efter lunch	Sightseeing i Härnösand med omnejd
Kväll	Grillafton vid havsbadet

TISDAG 30/6

Före frukost	Qigong
Efter frukost	Föredrag/diskussioner: CI i de nordiska länderna
Efter lunch	Bildvisning inför kvällens båttur och onsdagens heldagsutflykt
Kväll	Båttur inklusive middag

ONSDAG 1/7

Heldag	Bussrundtur Höga Kusten
--------	-------------------------

TORSDAG 2/7

Före frukost	Qigong
Efter frukost	Föredrag/diskussioner: Mer om kommunikation
Efter lunch	Fria aktiviteter
Kväll	Festmiddag

FREDAG 3/7

Efter frukost	- Utvärdering och avslutning
	- Hemresa

Programmet är preliminärt. Definitivt program med uppgifter om programtider mm skickas ut med bekräftelsen omkring den 20 april 2009.

ANMÄLAN

Vidare uppgifter om kostnader och anmälan finns i de inbjudningar som lagts ut i VIS-tidningen och skickats ut till respektive lands kontaktpersoner (omkr. 15/12).

Deltagarantalet har begränsats till ca 120 personer, varför först till kvarn gäller!

NY FÄRJEFÖRBINDELSE FRÅN FINLAND

Till glädje för många av våra finländska vänner öppnades den 6 oktober 2008 en ny färjeförbindelse mellan Kaskö och Härnösand. Färjan heter Gute (ej den på bilden), ägs av ett Gotlandsrederi, och är främst tänkt för godstrafik men tar också passagerare med bil. Överfarten tar 8 timmar.

INFORMATION FRÅN VUXENDÖVAS NORDISKA RÅD - VDNR

VDNR hade sitt årliga möte den 24-27 april i Kungälv. Mötets agenda omfattade utvärdering av Nordiska Sommarveckan 2007 men också diskussioner i frågor som berörde CI, TSS och skrivtolkning. Mötet bestämde också att mötet 2009 skulle hållas i Kungälv den 7-10 maj med Norge som programansvarig. Vid det mötet kommer agendan att handla om bildandet i juridisk mening, dvs antagande av stadgar och styrelse. Närmare information om mötet lämnas i nästa nummer av VDNR-bladet. Under **rapporter från de olika länderna** framkom att den danska teckenordboken nu är färdig. Till ordboken finns också ett undervisningsprogram där man kan träna på

ord och tecken. I Finland är nu projektet om utveckling av tolktjänsten avslutad. Vuxendöva där har en egen tidning som utkommer två gånger per år. Ca 30% av de finskspråkiga programmen textsättes. I Norge pågår en tolkutredning som omfattar både arbete och fritid. På departementet har man sagt att brukarnas krav och behov skall tillvaratas men det gäller bara på papperet inte i praktiken. VIS har en diger verksamhet som omfattar TSS-veckor och utvecklingskonferenser. De har också en egen tidning och egen hemsida. När det gäller **utvärderingen** av sommarveckan 2007 så kunde vi konstatera att de norska arrangörerna lyckades

genomföra den till allas belåtenhet. Vissa spörsmål fanns upptagna i de inlämnade valueringspapperen. Sådant som att det alltid finns personer tillgängliga för att hjälpa till och svara på frågor. En annan sak var att på bästa sätt informera om programändringar och dylikt. Tolkarna hade också synpunkter på sin arbetssituation. De här synpunkterna kommer att tillvaratas i planeringen av nästa års sommarvecka. När det gäller **teatertolkning** så hade alla prövat på olika metoder för att öka tillgängligheten för de vuxendöva. Det fanns både positiva och negativa erfarenheter av de här försöken, så det bestämdes att det

här skulle kunna ingå i det framtida måldokumentet.

Alla länder hade också olika erfarenheter av **distanstolkning**. Både skrivtolkning och TSS har använts i det arbetet.

Som avslutning diskuterades bland annat begreppen dövbleven, dövblitt, vuxendöv och kuuroutunut. Det framkom också att det i alla länder fanns skiftande behov av TSS-undervisning. Både skrivtolkning och TSS är viktiga för vuxendöva - även för de som genomgått CI-operation.

Ansvarig för VDNR:s sekretariat är Stieg Vennström. Till sin hjälp har han den av rådet utsedda kassören (se nedan).

KASSÖR

VDNR har i samråd utsett Astrid Johansson Österfärnebo till dess kassör. Österfärnebo ligger strax utanför Gävle. Astrid har en gedigen ekonomisk bakgrund och fungerade under ett flertal år som kassör i VIS. Det var under hennes tid som VIS goda ekonomi grundlades.

SKRIFTEN PÅ VEGGEN

Karen Olsen och kollegan Børge Lie t.v.

Det skall i det sammanhanget nämnas att HLF var en av de organisationer som fick mest pengar av de 230 miljoner som fördelades. 7.8 miljoner kronor har gått till HLF:s 21 projekt, som omfattar sådant som förebyggingskampanj för ungdomar som använder MP3-spelare,

I Norge har Helse- og rehabilitering beviljat 430 000 nkr till det tvååriga skrivtolkprojektet 'Skriften på veggen'. Projektets mål är att synliggöra skrivtolkning socialt och i kulturella sammanhang - typ skrivtolkade föreställningar. Många fylkeslag har ännu inte förstått hur viktig skrivtolkning är för de vuxendöva. Det finns ett stort motstånd och det är den tröskeln som man nu vill komma över. Projektet startar upp i januari 2009 med Karen Olsen, skrivtolk, som projektledare. VDNR-bladet kommer att ge fortlöpande information om projektets arbete.

kartläggning av ljudförhållanden i klassrum, utvecklingskonferenser för CI-opererade, utveckling av kursmaterial med teckenstöd, utveckling av textteknik vid teatrar osv. Ni som är intresserad kan läsa mer på <http://www.hlf.no/Om-HLF/Projekter/>.

FÖRÄNDRAD VUXENDÖVTOLKUTBILDNING I SVERIGE

Vuxendövtolkarnas förening i Sverige och även andra är djupt oroade över den förändring som föreslås i utbildningen av vuxendövtolkar. I och med att tonvikten enligt förslaget läggs på skrivtolkning inklusive medietextning medan undervisning i TSS bara kommer att ges till kommunikationsnivå, så försämras tolkarnas kompetens och deras möjligheter att ge brukarna det stöd de behöver. Dessutom föreslås att utbildningstiden ska kortas ner.

TEXT I TV (Uppgifterna till artikeln är hämtad ur VI PÅ TV nr 16)

I Sverige finns det ca 1 miljon som har hörselproblem. Många av dem är beroende av tekniskt stöd för att kunna få full behållning av TV-utbudet. I Sverige utförs textningen på TV av SVT Undertext. I det nuvarande sändningstillståndet finns uppsatt kravet på att 65 procent av alla svenskproducerade program skall vara textade år 2009. I dag ligger man på 70 procent men enligt PublicServiceutredningen bör målet i framtiden vara mer flexibelt dvs att allt som är meningsfullt skall textas oavsett om det är direkt eller förinspelat.

Det skall i det här sammanhanget nämnas att dålig text i TV kan höra samman med vilken digitalbox man använder. Vi köp av digitalbox rekommenderar SVT att man kollar på Teracoms hemsida.

I Sverige textas inte de lokala nyhetsprogrammen. Problemet enligt SVT är att de 19 nyhetsprogrammen sänds samtidigt och att de görs färdiga i sista

stund. Självklart är att det här också är en ekonomisk fråga!

Den teknik man idag använder sig av är föråldrad. De speciella tangentbord man skriver stavelser istället för bokstäver är utslitna och kan inte ersättas eller tillverkas inte längre. Dessutom är de svåra att lära sig och lärotiden brukar vara upp till två år innan man klarar att texta direkt med acceptabel kvalitet. Lösningen torde vara ett system som bygger på taligenkänning. Eftersom det går fortare att tala än att läsa krävs det att en person sitter och lyssnar på vad som sägs och sedan simultant talar in en redigerad version i datorn som därefter genererar en textremsa. För att metoden skall fungera måste det byggas upp en orddatabas och den uppgiften borde då ligga på samhället och inte på SVT eller någon annat företag. Den här tekniken finns redan i några länder, där det funnits ett kommersiellt intresse att utveckla metoden.

TEXT-TV (Uppgifterna till artikeln är hämtad ur VI PÅ TV nr 16)

SVT Nyheter och samhälle skall spara 35 miljoner kronor i sin verksamhet. Totalt sett skall 500 tjänster bort. Det har lett till att TEXT-TV-redaktionen bantats med tre personer. Man hoppas det skall stanna därvid och undersöker nu möjligheterna att införa ett automatiskt system för tanka ut nyhetstelegram från tidningarnas telegrambyrå - TT.

FN-KONVENTION

Den 13 november beslutade riksdagen att tillträda FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess tilläggsprotokoll. I konventionen betraktas inte människor med funktionsnedsättning ur ett välgörenhets- eller medicinskt perspektiv utan som personer med rättigheter och som aktiva samhällsmedborgare.

SOMMARVECKAN I SIGTUNA 2008

I förra numret av VDNR-bladet uppgavs att VIS traditionellt haft en sommarvecka med TSS-undervisning på Sigtuna folkhögskola, strax utanför Stockholm.

En av kursdeltagarna ger här en kort resumé från veckan. Ett 50-tal personer från olika håll i Sverige hade hörsammat inbjudan.

VIS sommarvecka brukar alltid ha fint väder. Tyvärr blev det rätt mycket regn och även storm den här veckan, men det är något som inte går att planera. Det var därför inte möjligt med utomhusaktiviteter alla kvällar, men en av kvällarna tävlade man i såväl Kubb som Boule. VIS Gävleborgs styrelse stod för fritidsaktiviteterna.

Deltagarna delades upp efter kunskaper i sex olika grupper och fick under erfarna TSS-lärare fortbilda sig i TSS. Undervisningen var intensiv men varierande genom inlagda övningspass. I den här veckan ingår också alltid en utflykt till någon plats i närheten. I år blev det Steninge slott, som kallas för den karolinska herrgårdskulturens finaste och mest fulländade smycke. En mycket kunnig och trevlig guide berättade utförligt om slottets historia genom tiderna. Här finns också en glashytta där man kan titta på glasblåsare. Galleri Steninge på övre planet i Stenladugården visade "Steninge World Exhibition of Art Glass 2008", som är en utställning i världsklass där världens mest ledande konstnärer visar sin glaskonst. Vill man läsa mer om Steninge se www.steningeslott.com.

Torsdagskväll under kursveckan har vi alltid festmiddag och nu hade personalen dukat vackert i "lilla matsalen", ett mycket vackert rum med målningar på väggarna. Vi fick en god trerättersmiddag med möjlighet att inköpa vin för de som så ville. Därefter lyssnade vi till ett kåseri om "Döden i grytan" dvs om giftiga växter, som i många fall kunde ta död på folk.

AUDIOLOGISK DAG I STOCKHOLM

Varje år anordnar det Svenska Audiologiska Sällskapet en konferensdag på temat hörsel. Sekretariatsansvarige fanns med bland deltagarna och här en kort rapport. De närvarande föreläsarna representerade ett axplock av eliten inom audiologisk forskning och verksamhet. Sveriges kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (själv hörselskadad) medverkade med sin syn på 'Om vad en funktionsnedsättning kan ge'. Hon såg funktionshindret som en begränsning men också som en möjlighet. Hon nämnde också att i kommande proposition finns krav på 100 % text i svenskproducerade program. Nuvarande sändningstillstånd ligger på 65 % - se artikeln om Text i TV.

En av föreläsarna nämnde vid sin genomgång det nya combihjälpmidlet **EAS (Electric Acoustic Stimulation)**, som ses som en lösning för personer som har kvar hörsel i basområdet men inte i de högre frekvenserna. Man skapar alltså en hybridhörsel genom att kombinera den vanliga hörseln med elektrisk hörsel. Ljudet blir därmed betydligt varmare i jämförelse med CI. Det här tyckte jag var så intressant att jag forskat vidare och funnit

- att tekniken utvecklats i Österrike.
- Implantatet är lite svårare att sätta på plats än vanlig CI eftersom elektroden sätts in via runda fönstret och inte via snäckan.
- Elektroderna är dessutom kortare, mjukare och tunnare varför det krävs en skicklig kirurg för att inte skada de hörselceller som finns kvar.

- Själva processorn är egentligen två processorer i samma skal - en som behandlar de elektriska signalerna och den andra för de akustiska. Till följd därav är processorn något större än en ci-processor men inte svårare att hantera.

En annan föreläsare pratade om det positiva i ett närmande mellan medicinsk teknik och konsumentprodukter. Hörapparatillverkningen gynnas genom en sådan integrering. Det finns också ett EU-projekt som heter Hearing at Home och som det låter gällande det att utveckla en teknik som passar in i hemmet.

Vi fick också veta att hörselnedsättning i åtminstone högre åldrar hör samman med andra sjukdomar.

Det har också under det senaste halvåret presenterats en utredning om nationella medicinska indikationer för hörselrehabilitering. I den efterlyses bland annat ett svenskt kvalitetsregister för rehabilitering och ett enhetligt ersättningssystem.

VUXENDÖVA I TIDEN

En bok, utgiven av VIS-akademien, innehåller enskilda personers berättelser om livet före och efter operationen. Avsikten med boken är att sprida personliga erfarenheter, som stöd för dem som står inför att ta ställning till att genomgå en CI-operation. Boken kostar 150 sek och kan beställas via www.visriks.nu

LIVSRESAN

Det här är en antologi om livet från vaggan till gravan. Författaren Bo Andersson är själv vuxendöv och välkänd i VIS-sammanhang. Har skrivit många böcker med anknytning till funktionshindret vuxendövhet. Den här boken innehåller en samling dikter av kända och okända, mestadels svenska poeter, och behandlar livets faser från födseln, kärlek och familjeliv, livet på ålderns höst och när allt är över. Boken kan rekommenderas för läsecirklar eller som presentbok eller julklapp. Boken kostar 175 sek och kan beställas via www.vinbonden.se.

NY ORDFÖRANDE, NYTT NAMN, NYA STADGAR

Nytt från det nya Finska Hörselförbundet

Text och bilder: Kalle Tervaskari

Kuulonhuoltoliitto - Hörselvårdsförbundet hade förbundskongressen den 11-12.10.2008 i Björneborg.

Där fick förbundet slutligen nya stadgar, som man har förgäves försökt förnya flera gånger tidigare. Och namnet byttes också. Det nya namnet heter: på finska: **Kuuloliitto**, på svenska: **Finska Hörselförbundet**. Vem påstår, att finska ord är låååånga!

Hörselförbundets nya ordförande heter **Antero Penttinen**, 53, ekonom och f.d. redaktör från

Gamla ordföranden Jalo-Jukka Törmänen och verksamhetsledaren Pekka Lapinleimu

Pieksänmäki i Mellersta Finland. Till förbundsstyrelsens nio personer kommer det sju nya!

Antero, den nya ordföranden måste betala... !

Vid festsupén i Björneborg hade Kalle en snygg dam Anna vid sig. Pertti (Köpe) där bakom tittar avundssjukt på!

KULTUR- OCH VALVECKOSLUTET FÖR VUXENDÖVA

den 8-9.11.2008 i Tammerfors

Kulturtemat på lördag var "Människorättigheter, skammen, kampen för rättigheterna"; och på söndag "Färdkosten för goda livet". På lördag kväll hade vi teaterbesök "Den gyllene kalven", som var texttolkat och därför en ny upplevelse för många av oss. För mig, hela teaterbesöket var en ny upplevelse!! Val av ny vuxendövkommitté var på söndag. **Julia** var omvalt för ordföranden men officiellt får vi den nya kommittén för vuxendöva först då den nya förbundsstyrelsen utnämner oss i början av 2009.

Deltagarna i veckoslutet för vuxendöva var de ca 50 personer runt om landet

- Att det finns ett Europeiskt förbund för CI-användare. Det bildades 1995 och har sin sjunde konferens i april 2009 i Saragossa i Spanien. Förbundet heter EURO-CIU som står för European Association of Cochlear Implant Users. Läs mer på <http://www.eurociu.org>

Att tänka på

Några tänkvärda ord om **VÄRLDENS SJU UNDERVERK**, insända av Unni Botheim Hellehaugen

En lærer spurte en dag sine studenter om de kunne sette opp en liste på hva de trodde kunne være verdens sju underverker i vår tid.

Det var varierende svar som kom inn, men her er oppsummering av de fleste forslag:

1. Pyramidene i Egypt, 2. Taj Mahal, 3. Grand Canyon, 4. Panama kanalen, 5. Empire State Building, 6. Basiliken i St. Pierre, 7. Den kinesiske mur

Mens læreren kunngjorde svarene for sine studenter hadde han merket seg en student (jente) som fortsatt ikke hadde levert sine svar. Han spurte således den unge damen om hun hadde problemer med å sette opp listen sin.. Hun svarte: "Ja, litt . Det er så vanskelig, for det er jo så mange"

Læreren sier så: "Fortell hva du har notert, så kanskje vi kan hjelpe deg." Den unge damen nølte litt, men sier:

1. Å se, 2. Å høre, 3. Å berøre, 4. Å smake, 5. Å lukte, 6. Å le, 7. og å elske.

Det ble helt stille i klasserommet et øyeblikk. Disse tingene er så enkle og vanlige at man glemmer hvor vidunderlige de egentlig er!

Glem ikke: "De mest verdifulle tingene kan ikke kjøpes eller lages av mennesker."

TIDNINGSRUBRIKER

Nordvästra Skånes Tidningar: Mannen dog medan kvinnan avled.

Örebrokuriren: Gynekolog hittade knarkgömma

Svenska Dagbladet: Ingen av de omkomna hade livshotande skador

Bergslagsposten: Inga spår efter skidåkare

Dagen: Lam pojke bortsprungen

UR BARNA MUN

- Om spermier från pappan inte träffar mammans ägg blir det bara en vanlig omelett av det (Mikael 6 år)
- Om man inte kan få barn kan läkaren göra ett i provrör. Men de flesta barn är gjorda med vanliga rör. (Fred 7 år)
- Förr i tiden fick papporna inte lov att föda barn. De tyckte att det var omusikaliskt. Men idag är det vanligt att mamman och pappan föder barnet tillsammans. (Kathrine 6 år)
- Man måste inte gifta sig i kyrkan. Man kan gifta sig på socialkontoret. Eller man kan flytta ihop utan att tala om det för någon. Det viktigaste är att man vet det själv. (Nina 6 år)
- När man gifter sig får man inte skratta. Och så får man inte säga nej. (Cathrine 5 år)
- Graverade mammor går med baby'n i magen i cirka 204 månader. (Hedda 6 år)

Det står er i rådet fritt att sprida den i VDNR-bladet ingående informationen till era medlemmar. Det kan göras antingen som ett utdrag med hänvisning till källa, genom kopiering och utskick separat eller som bilaga till era egna avisor